

OULAISTEN KAUPUNKI

**Oulaisten keskustan osayleiskaavan
päivitys, maisema- ja
taajamakuvaselvitys**

Ger Riikka

5.2.2019

Sisällysluettelo

1	Yleistä.....	1
2	Maisema ja taajamakuva	1
2.1	Käytetyt menetelmät	1
2.2	Alueen yleiskuvaus	1
2.3	Maisemarakenne	3
2.4	Taajamakuva – maiseman nykytila	5
2.5	Maiseman arvot.....	9
3	MAANKÄYTÖLLISET SUOSITUKSET MAISEMASUUNNITTELUN NÄKÖKULMASTA	15
3.1	Maisemallisten arvojen huomioon ottaminen maankäytön suunnittelussa.....	15
3.2	Säilytettäväksi suositeltavat alueet	16

Liitekartat

Liite 1	Maisemarakenne
Liite 2	Taajama- ja maisemakuva
Liite 3	Maankäytölliset suositukset maisemasuunnittelun näkökulmasta

Raportin valokuvat: Riikka Ger 2018

5.2.2019

Oulaisten keskustan osayleiskaavan päivitys, maisema- ja taajamakuvaselvitys

1 Yleistä

Oulaisten keskustan osayleiskaavan päivityksen maisema- ja taajamakuvaselvitys on laadittu Oulaisten kaupungin toimeksiannosta FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy:n Helsingin toimistossa. Oulaisten kaupungilta yhteyshenkilönä on toiminut tekninen johtaja Markku Ketonen. FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy:ssä maisemaselvityksestä on vastannut maisema-arkkitehti Riikka Ger. Työssä on avustanut maisema-arkkitehtiyo Elina Haapaluoma.

2 Maisema ja taajamakuva

2.1 Käytetyt menetelmät

Maisema- ja taajamakuvaselvitys perustuu karttatarkasteluihin sekä 30.8.2018 tehtyyn maastoinventointiin. Muista lähteistä mainittakoon museoviraston ja ympäristöministeriön julkaisu "Rakennettu kulttuuriympäristö" (1993); Museoviraston internet-sivuilta Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY 2009; ympäristöministeriön julkaisut: "Maisemanhoito - Maisema-alueityöryhmän mietintö I" (1993) ja "Arvokkaat maisema-alueet - Maisema-alueityöryhmän mietintö II"; Pohjois-Pohjanmaan rakennettu kulttuuriympäristö 2015 kuntakohtainen inventointiraportti; Pohjois-Pohjanmaan 2. vaihemaakuntakaava.

2.2 Alueen yleiskuvaus

Tarkasteltavana alueena on Oulaisten keskustan osayleiskaava-alue. Selvitysalue kattaa Oulaisten kaupungin keskustan sekä sen välittömät lähialueet. Päivitettävän osayleiskaava-alueen pinta-ala on noin 2431 hehtaaria. Oulainen sijaitsee Pohjanmaalla noin 100 kilometriä Oulusta etelään. Keskustaa halkoo itä-länsisuunnassa Pyhäjoki. Alueen kautta kulkee myös rautatie pohjois-eteläsuunnassa.

5.2.2019

Kuva 1: Näkymä Siltakadun sillalta länteen. Oikealla Maunulan mylly.

Kuva 2: Edustava kohta ydinkeskustasta.

5.2.2019

2.3 Maisemarakenne

Suurmaisema

Maisemamaakunnat ilmentävät maaseudun kulttuurimaisemien yleispiirteitä. Kaava-alue kuuluu ympäristöministeriön maisemamaakuntajaossa Pohjanmaan ja tarkemmassa seutuajaossa Pohjois-Pohjanmaan jokiseutuun ja rannikkoon.

Maisema-aluetyöryhmän mietinnön I (1993) mukaan Pohjois-Pohjanmaan jokiseudun ja rannikon tunnuspiirteitä ovat suoraan kohti merta laskevat virrat ja jokilaaksoissa sijaitsevat viljellyn maan vyöhykkeet. Alueella on mannerjäätikön kerrostamia moreenialueita sekä paikoin syvään veteen kasautuneita tasaisia savikkoalueita tai sora- ja hietikkoalueita. Viljelysmaat keskittyvät jokivarsille niiden määrän vähentyessä kohti pohjoista. Järviä ei Pohjois-Pohjanmaan jokiseudulla ja rannikolla juurikaan ole, mutta aapasointa on runsaasti. Jokilaaksoissa kylät sijaitsevat usein pienillä kumpareilla. Asutusta sijoituu myös jokien rantamille. (Ympäristöministeriö 1993)

Perusmaisemarakenne

Keskeisenä elementtinä selvitysalueen maisemarakenteessa on selvitysalue halkova Pyhäjoki. Oulaisten kosken kohdalla maasto kohoaa jonkin verran joen molemmilla puolilla. Tätä vaatimatonta selännealuetta ympäröivät laaksoalueet niin idässä kuin lännessäkin ja joen molemmin puolin. Kaupunki on rakentunut Pyhäjoen molemmin puolin Oulaisten koskialueen kohdalle eli aiemmin mainitulle matalahkolla selännealueelle. Hajarakentamista löytyy myös nauhamaisesti metsäselänneiden reunasta ja Matkanivantien varresta. Keskusta-alueen ulkopuolella jokea kehystävät pellot. Kaupungin länsipuoliskolla peltoala on leveämpi. Reuna-alueet muodostuvat loivapiirteisistä metsäselänneistä.

Vesisuhteet

Aluetta halkoo Pyhäjoki. Keskustan kohdalle sattuu Oulaistenkoski ja lähellä kaava-alueen itäraja on Hussankoski. Alueen kautta kulkee myös muutamia isoja oja: Lammasoja Pyhäjoen pohjoispuolella ja Håkåoja ja Oulaistenoja Pyhäjoen eteläpuolella. Selvitysalueen metsäosuuksilla pohjoisessa, lounaassa ja kaakossa on myös ojitettuja soita sekä jonkin verran soistumia.

Selvitysalueelle välittömästi Pyhäjoentien pohjoispuolelle sijoituu laaja luoteis-kaakkoissuuntainen pohjavesialue, josta suurin osa jää kuitenkin kaavoitettavan alueen ulkopuolelle. Pohjavesialueen kohdalla on myös vesialtaita/lähteikköä.

Topografia ja korkeussuhteet

Tarkastelualue on maastonmuodoiltaan loivapiirteisistä. Viljelyalueet ovat tasaisia. Korkeimmat maastonmuodot sijoittuvat metsäselänneille alueen lounaisosaan Mökkiperälle ja koillisosaan alueelle, jonne sijoituu

5.2.2019

valaistu kuntorata. Alueet kohoavat runsaat 80 metriä meren pinnasta. Peltoalueet ovat noin 60-72 metriä meren pinnan yläpuolella. Suhteelliset korkeuserot jäävät näin ollen varsin vaatimattomiksi. Länsipuoliskon pelot ovat alavimmat kuin itäpuoliskon.

Kuva 3: Viljelymaisemaa joen pohjoispuolelta Irvantien varresta

Kuva 4: Kasarminmäen itäpuolista viljelymaisemaa

5.2.2019

2.4 Taajamakuva – maiseman nykytila

Niin alueen taajama- kuin maisemakuvallekin leimaa antavin seikka on taajamarakenteen halki itä-länsisuunnassa kulkeva Pyhäjoki. Keskustan kohdalla joessa on lisäksi Oulaistenkoski, joka antaa visuaalisessa mielessä lisäarvoa joelle. Silloilta ja rantavyöhykkeeltä avautuu kauniita näkymiä joelle ja sen ranta-alueille. Kaupungin keskusta-alue sijoittuu joen pohjoispuolelle. Joen etelärannalla on muutamia julkisia keskustarakenteeseen kuuluvia rakennuksia mm. kirjasto ja ammattiopisto.

Keskusta-alueetta jakaa pohjois-eteläsuunnassa rautatie. Keskusta-alueen keskeisimpiä katuja ovat itä-länsisuuntainen Oulaistenkatu ja pohjois-eteläsuuntainen Keskuskatu. Oulaistenkadun varteen sijoittuu niin palveluita kuin asumistakin. Radan itäpuolella kaupunkirakenne on tiivistynyt vuoteen 2000 verrattuna ja katu ympäristö on saanut uusien rakennusten myötä kaupunkimaisempia piirteitä. Rautatien ja Siltakadun (sillan) välisellä alueella Oulaistenkadun varressa on lähinnä palveluita. Tästä länteen päin Oulaistenkadun varteen sijoittuu asuinrakennuksia, kouluja ja hautausmaa sekä etäämmäksi kadusta kirkko. Oulaistenkadun varteen sekä kadun ja joen väliselle alueelle sijoittuu sillan ja kirkon välisellä alueella useita kulttuurihistoriallisesti merkittäviä rakennuksia. Keskuskadun eteläosa lähellä kiertoliittymää on kaupunkikuvallisesti onnistunut. Pohjoisemmaksi siirryttäessä Keskuskadun ja Rautatiekadun väliin jäävä alue on kuitenkin jäsentymätön ja kaipaisi kehitystä.

Urheilualueet ovat keskittyneet Ouluntien itäpuolelle harjualueelle tehtyyn kaivantoon. Kaivannon reunat on maisemoitu asiallisesti ja alue vaikuttaa varsin viihtyisältä. Urheilukenttien eteläpuolelle mäntykankaalle sijoittuvat terveystilat. Ne muodostavat kaupunkikuvallisesti yhtenäisen alueen.

Taajama-alueelle sijoittuu muutamia tärkeitä metsä/puustoalueita. Niistä laajin sijoittuu Kaarikadun ja Kehäkadun väliselle alueelle Siltakadun sillasta luoteeseen. Muut tärkeät taajaman sisäiset metsä/puustoalueet sijoittuvat rautatien itäpuolelle. Näistä mainittakoon terveystilat ympäröivä mäntyvaltainen kangasmaasto sekä urheilukenttien pohjoispuolelle sijoittuvat metsiköt.

Kuvat 5 ja 6: Osa avotiloista on kasvanut umpeen.

5.2.2019

Taajamakuvaselvityksessä ongelmallisia alueita muodostavat pensoituvat ja umpeen kasvavat entiset avotilat. Tällaisia löytyy varsin laaja-alaisesti joen pohjoispuolisen taajaman keski- ja pohjoisosista. Kadun varteen istutetut koivurivistöt jonkin verran jäntevoittävät tilannetta.

Joen eteläpuolelta löytyy huonosti jäsentynyttä katutilaa Takojankadun teollisuus- ja yritysalueelta. Alueella kaivattaisiin kipeästi toimenpiteitä. Katutila on väljä ja paikka paikoin siivoton. Sen reunat ovat osin pahasti pusikoituneet. Paikoin rakenteita esim. aitoja ja portteja tulisi kunnostaa.

Kuvat 7 ja 8: Takojankadun katutila on huonosti jäsentynyt.

Kaava-alueella on maamerkkejä seuraavasti: kirkko ja tapuli sekä Maunulan mylly jokirannassa rautatien länsipuolella, koulukeskus niin ikään joen pohjoispuolella ja rautatien länsipuolella, Oulaisten ammattiopisto joen eteläpuolella, korkea "nuoli" -taideteos Ylivieskantien sillan lähetyvillä sekä Lämpökeskuksen piippu Oulaistenkadun varrella.

Kuva 9: Koulukeskus muodostaa hienon kokonaisuuden.

5.2.2019

Törmänhovi, kaava-alueen eteläosassa, voidaan laskea myös eräänlaiseksi maamerkiksi, vaikkei rakennus näykään etäälle.

Maisemallisia solmukohtia löytyy kaava-alueelta kaksi. Niistä merkittävämpi sijoittuu Siltakadun sillan tuntumaan, pääosin sen länsipuolelle. Siltapaikka yhdistää joen pohjois- ja etelärannan toisiinsa. Kohdan maisema on vaikuttava: koskimaisema ja Maunulan mylly patorakenteineen. Toinen solmukohdista sijoittuu Ylivieskantien siltapaikan kohdalle. Siitäkin avautuvat hienot näkymät kumpaankin suuntaan.

Kaava-alueen katujen varsilla on monin paikoin puukujanteita. Useimmiten on käytetty koivua mutta paikoin myös pihlajaa. Puukujanteilla on tärkeä rooli taajamakuvan jäntevoittäjinä ja viihtyisyyden luojina. Joen rannassa lähellä Ylivieskantien siltaa on myös hopeapajua ja terijoensalavaa.

Taajama-alueita kehystävät pellot niin idässä, lännessä, lounaassa kuin etelässäkin. Pyhäjoen pohjoispuolella tärkeitä taajamaan rajautuvia avotiloja on Irvantien molemmin puolin. Koira/Lammasojan eteläpuolinen osuus ei kuitenkaan ole niin olennainen. Taajaman itäpuolella edelleen Pyhäjoen pohjoispuolella Matkanivantien ja Oulaistenkadun kulmaukseen jäävä laajahko peltoalue on maisemakuvallisesti tärkeä. Jouhtennevalla on myös tärkeä avotila. Pyhäjoen eteläpuolella tärkeimmät avotilat sijoittuvat selvästi hieman taajamarakenteen ulkopuolelle. Länsipuoliskolla maisemallisesti tärkeää avotilaa sijoittuu Häkäojan molemmin puolin sekä pääasiassa Oulaistenojan länsipuolelle. Tosin Amiraalintien kohdalla tärkeää avomaisemaa on tien kummallakin puolella. Taajama-alueen itäpuolella maisemallisesti tärkeä avoalue sijoittuu Kyröhakaan.

Kaava-alueella hienoimmat näkymät avautuvat Pyhäjoelle ja sen koskiosuuksille. Kauniita jokinäkymiä avautuu muun muassa silloilta, kirjaston ranta-alueelta ja Hussan rantaraitin varrelta. Miellyttäviä näkymiä avautuu myös viljelyaukeille niiden kautta kulkevilta teiltä niin joen pohjois- kuin eteläpuolellakin. Viljelyalueilla monin paikoin ongelmana on ojanvarsien ja tienvarsien hallitsematon pensoittuminen.

5.2.2019

Kuva 10: Maisemallisesti tärkeää viljelymaisemaa Oulaistenojan länsipuolelta (Pyhäjoen etelpuolelta)

Kuva 11: Jouhtennevan viljelymaisemaa.

5.2.2019

2.5 Maiseman arvot

Selvitysalueen maisemalliset arvot rakentuvat Pyhäjoen ja siinä olevan Oulaistenkosken ympärille. Luonnonmaisemallisten arvojen ohella joen partaalla on myös kulttuurihistoriallisesti merkittäviä rakennuksia. Pitkät joen suuntaiset ja osin joen yli jokirannoille avautuvat näkymät sekä taajaman ympärillä laajahkojen viljelyaukeiden yli avautuvat näkymät ovat osaltaan selvitysalueen vahvuuksia.

Kuva 12: Näkymä Pyhäjoelle joen eteläpuolelta.

Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet

Selvitysalueelle ei sijoitu yhtään valtakunnallisesti arvokasta maisema-alueita.

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristökohteet antavat alueellisesti, ajallisesti ja kohdetyypeittäin monipuolisen kokonaiskuvan maamme rakennetun ympäristön historiasta ja kehityksestä. Valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä (RKY 2009) sijoittuu selvitysalueelle yksi: Oulaisten rautatieasema. Seuraavassa ote Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY sivustolta. www.rky.fi

Oulaisten asema on 1886 valmistuneen Seinäjoki-Oulu-radan alkuperäinen asema, joka on säilyttänyt suureksi osaksi rakentamisaikaisen, tyyppiipiirustuksin toteutetun asunsa.

Oulaisten aseman rakennuskanta on pääasiassa vuosilta 1886-1910. Seinäjoki-Oulu-radan asema on rakennettu noudattaen IV-luokan

5.2.2019

tyyppiaseman n:o 1 piirustuksia. Asemarakennus sijaitsee asema-alueen pohjoispäässä. Asema-alueen kolmen asuinrakennuksen talousrakennukset muodostavat Rautatiekadun laitaan yhtenäisen rakennusrivin.

Kuva 13: Oulaisten valtakunnallisesti merkittävä asemarakennus.

Maakunnallisesti arvokkaat kulttuurihistorialliset kohteet tai alueet

Pohjois-Pohjanmaan 2. vaihemaakuntakaavassa on suunnittelualueella yhteensä 16 **kulttuurihistoriallisesti arvokasta aluetta** (4 kpl) **tai kohdetta** (12 kpl), **jotka eivät sisälly alueisiin.**

Seuraavat kohdekuvaukset on poimittu Pohjois-Pohjanmaan rakennettu kulttuuriympäristö 2015 kuntakohtaisista inventointiraporteista.

Oulaisten koulualue on hieno ja edustava, eri-ikäisistä ja erityyppisistä koulurakennuksista muodostuva kerroksellinen ja arvokas kokonaisuus. Rakennukset ovat kukin laadukkaita esimerkkejä oman aikansa koulurakennuksista.

Alueella on arkkitehti Toivo Salervon yksityisen yhteiskoulun käyttöön 1928 suunnittelema klassistinen kaksikerroksinen puukoulu ja 1937 valmistunut sementtitiilinen yhteiskoulun toinen rakennus, jossa oli tarvittavat tilat 8-luokkaiselle yliopistoon johtavalle koululle. Rakennusta on sittemmin laajennettu kolme kertaa, vuosina 1955-56, 1962-63 ja 2005. Myös Lehtorilana tunnettu asuinkerrostalo on rakennettu kirkonkylän koulun opettajia varten vuonna 1948. Arkkitehti K. Raution suunnittelema Oulaisten keskuskoulu on rakennettu vuosina 1953-54 aivan yhteiskoulun ensimmäisen koulutalon viereen. Keskuskoulun lisärakennukset ovat vuosilta 1978 ja 2007. Kokonaisuuteen kuuluu myös Raittiusseura Soihdun toimitalo vuodelta 1909.

5.2.2019

Oulaskankaan sairaala sijaitsee Kasarminmäellä, Oulaisten taajaman itäpuolella. Alueella on ollut terveydenhoitotoimintaa vuodesta 1914, josta lähtien sairaala-alue on laajennettu kerroksittaisella rakentamisella mäntyisen kangasmetsän rinteeseen. Alueella ovat edustettuina 1900-luvun alun puurakentaminen, 1930-luvun kivirakentaminen sekä 1950- ja 1970-lukujen laitusrakentaminen.

Kasarminmäellä sijaitsevalla Oulaskankaan sairaala-alueella on suuri merkitys Oulaisten ja koko maakunnan eteläisten osien terveydenhuollon historiassa. Sairaala-alue on kerroksellinen kokonaisuus, johon kuuluu useita eri-ikäisiä ja erityyppisiä, historiansa aikana sairaalakäytössä olleita rakennuksia. Niistä vanhin on Venäjän vallan aikana vuonna 1883 rakennettu reservikomppanian miehistörakennus, joka muutettiin sairaalakäyttöön tuberkuloosiparantolaksi vuonna 1914. Myöhemmin rakennus on ollut Oulaskankaan sairaalan toimistotiloina, kaupungin virastojen ja kansanopiston käytössä. Rakennuksessa on kansallisromanttisia yksityiskohtia. Vanhalla parantolalla on myös sotilashistoriallista merkitystä. Oulaskankaan sairaalan ylläkäärin talo valmistui vuonna 1938. Oulaskankaan kunnansairaalan ensimmäiset osat valmistuivat vuonna 1954. Rakennusta on laajennettu vuosina 1970, 1981 ja 1985.

Oulaistenkosken rannat: Pyhäjoen Oulaistenkoski ja ranta-alueet ovat kerroksellinen ja arvokas kokonaisuus. Alueella yhdistyvät jokimaisema ja taajaman rakennettu ympäristö. Kulttuuriympäristössä näkyy merkkejä Oulaisten pitkästä historiasta kirkonkylänä, taajamana ja kaupunkina. Maamerkkirakennuksina rantamaisemassa erottuvat kirkko ja tapuli sekä Maunulan mylly.

Pyhäjoki ja Oulaistenkosken rantamaisemat ovat Oulaisten kaupungin tärkein käyntikortti kaupunkiin saapuville ja ohikulkijoille. Jokimaisema hahmottuu taajaman keskustan aluejulkisivuna. Joen yli kaupungin keskustaan kulkevalta sillalta avautuu näkymiä joelle ja jokirannoille.

Jokivarressa sijaitsevista rakennuksista vanhimmat, kirkko ja tapuli, on rakennettu 1700-luvun lopulla. Kirkko rakennettiin seurakunnan ensimmäisen kirkon paikalle vuonna 1753 ja kellotapuli vuonna 1758. Kirkkorakennusta on uudistettu ja muodostettu vuosina 1882 ja 1930. Viimeisimmät korjaukset on tehty vuonna 2003. Kirkon ympärillä jokivarressa sijaitsevat kirkkokuisto ja hautausmaa.

Joen varrella sijaitseva Maunulan mylly ja siihen liittyvät patorakennelmat on rakennettu vuonna 1905. Laikari, tyyliltään klassismia edustava reservikasarmin aliupseerirakennus siirrettiin nykyiselle paikalleen jokivarteen vuonna 1930. Rakennus liittyy Väinölän alueen väljään, harvenevaan vanhojen rakennusten kokonaisuuteen.

Tyyliltään funktionalismia edustavat Häivän talo ja SOK:n vanha liiketalo sijaitsevat keskeisillä ja näkyvillä paikoilla Oulaistenkadun varrella. Häivän talo (Koivula) on vuonna 1938 valmistunut puhdaspiirteinen funktionalistinen asuinrakennus. Vuonna 1937 rakennettu SOK:n vanha liiketalo (Bergströmin kiinteistö) on kaksikerroksinen liikerakennus, joka sijaitsee Oulaisten vilkkaimmalla paikalla Oulaistenkadun ja

5.2.2019

Asemakadun risteyksessä Oulaistenkosken rannalla. Rakennus on yksi keskustan leimaa-antavimmista kohteista.

Kauppaoppilaitos sijaitsee näkyvällä paikalla joen yli johtavan sillan kupeessa. Rakennuksen ensimmäinen osa valmistui vuonna 1968. Rakennuksen pääsuunnittelija on arkkitehti Risto Jämsä. Rakennusta on laajennettu kahteen otteeseen vuosina 1980 ja 1987.

Suvanto, suuri ja koristeellinen asuinrakennus Oulaistenkosken etelärannalla, on siirretty nykyiselle paikalleen 1900-luvun alussa. Rakennus erottuu maamerkinä nykyaikaisella omakotitaloalueella.

Törmähovi ja Törmänperän perinnekeskus: Törmäperälle, historiallisen Törmähovin välittömässä läheisyydessä sijaitsevalle mäntykankaalle on syntynyt 1990- ja 2000-lukujen aikana perinnekeskus, joka liittyy Weteraanimoottorikerho Wanha Woima ry:n toimintaan. Keskukseen on rakennettu halleja, joissa säilytetään vanhoja koneita ja ajoneuvoja. Leimaa-antavimpia keskuksessa ovat kuitenkin lukuisat alueelle Oulaisista ja lähiseuduilta 1990-luvulta alkaen siirretyt rakennushistoriallisesti merkittävät kohteet.

Aikaisemmin vaivaskotina, sairaalana, sotasairaalana, vanhainkotina ja nykyään kartanohotellina toimiva **Törmähovi** sijaitsee Törmäperällä näkyvällä paikalla aivan Törmäperän perinnekeskuksen vieressä. Rakennus on tärkeä osa Oulaisten kansanterveystyön historiaa ja se nivoutuu historiansa, tämänhetkisen toimintansa ja sijaintinsa perusteella hyvin yhteen perinnekeskuksen toiminnan kanssa. Rakennuksen vanhempi osa, "Amiraalin siipi", on rakennettu 1800-1900-lukujen taitteessa ja uudempi kivipuoli 1930-luvun lopulla.

Kuva 14: Törmänhovi on maakunnallisesti merkittävä rakennus.

5.2.2019

Kosola on nimismies Ojaniemen (virassa 1926-1947) rakentama keltainen mansardikattoinen asuinrakennus sijaitsee Toholan kaupunginosassa nuorisoseurantalo Soihtulan vieressä. Kohde on yksi harvoista mansardikattoisista rakennuksista Oulaisissa. Tontilla on paljon puita ja viherkasveja sekä korkea pensasaita, minkä vuoksi kohde ei erotu kovin selkeästi tiheään rakennetusta omakotitaloalueesta.

Porakiviperustaisen talon päädyssä on mansardikattoinen avokuisti ja ylhäällä pyöreä ikkuna. Muissa toisen kerroksen ikkunoissa on ristikkokoristeet. Alakerran ikkunat ovat T-puitteiset. Pitkällä sivulla on mansardikattoinen frontoni.

Rahkola on vuonna 1882 rakennettu maatalon päärakennus, joka sijaitsee Toholan kaupunginosan omakotitaloalueella. Kohde on yksi harvoista jäljellä olevista maatalousrakennuksista Oulaisten keskustan tuntumassa.

Rakennus on valkoinen alaosaan vaakalaudoitettu ja yläosaan lomalaudoitettu rakennus, jonka räystäät on koristeltu sahanlaitakuvioin. Kuisti on leveämpi yläosaan ja siinä on kaunis viisikulmainen ikkuna. Kohteessa on vihreä peltipäälysteinen satulakatto. Perusta on porakiveä.

Jaakkola: Oulaisten keskustassa säilynyt maalaistalon pihapiiri, johon kuuluu punainen asuinrakennus, iso betoniitiinen navetta ja puojirakennus. Rakennus sijaitsee Kaarikadun ja Koulutien välissä muodostaen suljetun sisäpihan. Ainoastaan navetta on näkyvissä Kaarikadun suuntaan. Aivan Jaakolan vieressä on suojeltu nuorisoseurantalo Soihtula, jonka kanssa Jaakola muodostaa kiinteän kokonaisuuden.

TVH:n Oulaisten tiemestaripiirin varikko: Edustava jälleenrakennusajan TVH:n varikko. Rakennus edustaa 1950-luvun tyyppillistä modernia kaupunkikivitalorakentamista.

Yhdyspankki on Maunulan myllyn ja Bergströmin kiinteistön lisäksi yksi keskeisimmistä Oulaisten maamerkeistä ja se on yksi vanhimmista keskuskorttelin rakennuksista. Rakennus on tyyppilinen aumakattoinen Yhdyspankin toimitalo; rapattu kaksikerroksinen rakennus, joka on rakennettu tyyppipiirustusten mukaan vuonna 1957. Samoilla piirustuksilla rakennettuja kohteita löytyy Pohjois-Pohjanmaalta muutamia.

Penttilä sijaitsee Oulaistenkadun varrella Väinölää vastapäätä. Rakennus on Oulaisten ensimmäinen opettajan Juho Kustaa Oksan itselleen vuosina 1915 – 16 rakennuttama asuintalo ja sillä on tärkeä merkitys Oulaisten kouluhistoriassa.

Rakennuksessa on havaittavissa vuosisadan alun tyyliyrkimyksiä. Julkisivut on ruudutettu erikoisesti muusta väristä poikkeavilla laudoilla. Katolla on puolittain aumakattoinen frontoni. Takapuolella on iso

5.2.2019

lasiveranta, jossa on kolme sisäänkäyntiä, ja sen katolla parveke. Talo on edelleen asuttu ja hyväkuntoinen. Pihassa on varasto- ja tallirakennus sekä sauna, jotka on tehty samalla tyyllillä.

Väinölä on vuonna 1878 kauppias Henrik Branderin liike- ja asuintaloksi rakennuttama puutalo. Rakennus edustaa puukaupunkiklassismia kauniine ikkunan puitteineen. Siinä on korkea lohkokivinen perustus, seinien ala- ja yläosa on pysty-laudoitettu ja keskiosa vaakalaudoitettu. Väinölässä on ollut kauppa, meijeri, karjanhoitokoulu ja maamieskoulu. 1920-luvulta lähtien talo on ollut kunnan omistuksessa ja siinä on ollut kirjasto, kansahuoltovirasto, kansa-, yhteis- ja kauppakoulu sekä päiväkotit 1980-luvulla.

Talossa toimii nyt taidemuseo ja ullakkotilat on kunnostettu taideharrastustiloiksi. Väinölä on osa Oulaistenkadun muutaman puutalon ryhmää.

Takalo-Eskola: Pohjalaistyylinen maatilan asuinrakennus vuodelta 1848. Tila on Oulaisten vanhimpia. Eskopää ja viereinen Eteläranta ovat uudisrakennusalueita, mutta Takalo-Eskola erottuu alueella selvästi omaksi historialliseksi kokonaisuudekseen.

Päärakennus on hirsirunkoinen ja se on pysty-laudoitettu. Siinä on huopapäälysteinen satulakatto ja perusta on betoninen. Hienoina yksityiskohtina rakennuksesta on syytä mainita tyylikkäästi veistetyt räystäspäädät. Pihapiiriin kuuluu myös vanha varistorakennus, sekä uusi piharakennus.

Oulaisten kaupungin talo edustaa 1960-luvun modernismia. Rakennus muodostuu toisiinsa tukeutuvista kaarevista massoista, jotka eivät ole samanmittaisia, vaan limittyvät toisiinsa. Rakennusmassa kiertyy sisääntulopihan ympärille. Voimakkaampi kaksikerroksinen rakennusmassa on keskellä, muuten rakennus on yhden kerroksen korkuinen. Kaupungintalon takajulkisivun ikkunoiden välissä on voimakas kolmioprofiilinen pystyaihe. Rakennuksen takana on koivikko ja rivitaloja.

Epäilyksen talo: Oulaisten keskustan vanhimpiin rakennuksiin kuuluva, perinteistä maaseuturakentamista edustava hirsinen asuinrakennus. Rakennus sijaitsee keskeisellä paikalla aivan Ouluntien varressa.

Rakennus lepää porakiviperustalla ja runko on alhaalta pysty- ja ylempää vaakalaudoitettu. Ikkunat ovat kuusiruutuisia ja niissä on klassistisia pyrkimyksiä. Päädät ovat valkoiset. Katto on tiiltä ja sen alla on vielä pärevuoraus.

Revon Sähkö Oy:n konttori: Revon Sähkön pääkonttori sijaitsee Kasarminmäellä. Päärakennus on rakennettu loivan mäen rinteeseen niin, että sisäpiha parkkipaikkoineen avautuu mäen alapuolelle.

Vuonna 1957 valmistuneen rakennuksen on suunnitellut arkkitehti Mikko Huhtala. Rakennus on tyypillinen 1950- ja 1960-lukujen murroskaudelle. Tiilellä vuorattu rakennus jakautuu kahteen elementtiin. Kaarevassa

5.2.2019

kaksikerroksisessa, etelään avautuvaa sisäpihaa reunustavassa osassa on hyödynnetty betonirakennetta niin, että molemmissa kerroksissa on nähtävissä aikakaudelle tyypillinen nauhaikkuna. Erityiseksi kohteen tekee se, että nauhaikkuna jatkuu läpi kaarevan osan. Rakennuksen keskeltä kohoaa kolmikerroksinen torniosa, joka on asuinkäytössä.

Rauhamaa on 1910-luvun ensimmäisinä vuosina rakennettu talonpoikaistalo. Pihapiiri muodostaa oman suljetun kokonaisuuden ja on kontrastina uudisrakennuksille sekä terveydenhuoltoalan laitoksille terveydenhuolto-oppilaitokselle ja vanhainkoti Taukokankaalle. Päärakennus on porakiviperustalle rakennettu, vaakalaudoitettu hirsitalo. Rakennuksessa on huopapäällysteinen satulakatto. Pihapiiriin kuuluu myös 1920-luvulla rakennettu sementtitiilinen navetta, entinen lampola, erikoinen lankunpätkistä laastilla muurattu aitta, sekä myöhemmin rakennettuja piharakennuksia. Pihapiirin vieressä on aikoinaan ollut puistomainen puutarha, jonka rakenteita on vielä näkyvissä.

3 MAANKÄYTÖLLISET SUOSITUKSET MAISEMASUUNNITTELUN NÄKÖKULMASTA

3.1 Maisemallisten arvojen huomioon ottaminen maankäytön suunnittelussa

Jatkosuunnittelussa selvitysalueen vahvuudet tulee ottaa huomioon. Paikan hengen ja ominaispiirteiden säilyttäminen on tärkeää. Pyhäjoki koskiosuukseineen on alueen valttikortti. On tärkeää, että näköyhteys joelle säilyy monin paikoin ja että jokea pääsee ihailemaan muualtakin kuin vain silloilta tai yksityishenkilöt pihoiltaan. Esimerkiksi kirjaston pihalta avautuvat hienot näkymät joelle, samoin joen eteläpuolella kulkevalta ulkoilureitiltä Ylivieskantien itäpuolella. On tärkeää, että kaupunkilaisilla on mahdollisuus päästä useammasta kohtaa joen äärelle. Joen vierustoja kannattaakin hyödyntää ainakin paikoin ulkoilureittien rakentamiseen, etteivät ranta-alueelle mahdollisesti tulevat tontit ulotu aivan jokeen kiinni.

Taajamaa rajaavat pellot ovat myös maisemakuvan kannalta tärkeitä. Tien- ja ojanvieruspajukoista, joita esiintyy monin paikoin, olisi kuitenkin toivottavaa päästä eroon. Kasvaessaan taajama vääjäämättä tarvitsee tilaa myös ympäröiviltä pelloilta. Taajamakuva- ja suosituskartoille on merkitty tärkeimmät avotilat ja suosituskartalle myös rajat, joita etäämmäksi rakentamista ei peltojen laitamilla tulisi ulottaa. Kartoille on myös merkitty muita tärkeitä pienempiä avotiloja, joita sijoittuu pääasiassa jokivarteen mutta myös rakentamisen väliin. Näkymien muodostumisen kannalta nämä ovat tärkeitä. Toisinaan myös esimerkiksi maamerkit tai tärkeät rakennukset tarvitsevat ympärilleen avotilaa eräänlaiseksi jalustaksi.

Alue on pinnan muodoiltaan varsin tasainen. Selännealueilla rakentamisen tulisi tukeutua topografiaan ja rakennusten massoittelemalla myötäillä maaston muotoja. Korttelit ja katuverkosto eivät saisi olla liian suoraviivaisia.

5.2.2019

Kulttuurihistoriallisesti, kaupunkikuvallisesti ja/ tai maisemallisesti yhtenäisten alueiden läheisyydessä rakentamispaikat ja rakennukset on suunniteltava siten, että ne ovat sopusoinnussa olemassa olevien rakennusten ja maiseman kanssa. Sama pätee myös maisemakuvallisesti tärkeiden rakennusryhmien lähiympäristöä. Avoimilla alueilla rakennusten ympärille on istutettava suojakasvillisuutta pehmentämään rakentamisen synnyttämää vaikutelmaa. Suojakasvillisuuden ei tarvitse muodostaa muurimaista estettä vaan on hyväkin, että rakennuksia näkyy kasvillisuuden lomasta. Viljelyalueen laidassa tulisi käyttää suomalaiseseen kulttuurimaisemaan soveltuvia puu- ja pensaslajeja tai alueella luontaisesti esiintyviä lajeja. Esimerkiksi terijoensalavat ja pylväshaavat eivät ole suositeltavia tähän tarkoitukseen. Pylväshaapaa voidaan kyllä käyttää kaupunkirakenteen sisällä ja esimerkiksi yritys- ja teollisuusalueilla. Myös muut toiminnot on toteutettava ympäröivän maiseman ehdoilla.

Kivisenkankaalla teollisuustontit voidaan laajentaa kiinni kantatien 86 linjaan. Tämä viestisi kaupungin olemassa olosta tai kaupunkiin saapumisesta metsävyöhykettä paremmin. Metsähakkuiden ei pitäisi, ainakaan maisemallisessa mielessä, olla ongelma, sillä kyse on hyvin tavanomaisesta metsästä. Tämä myös mahdollistaisi houkuttelevamman sisääntulon kaupunkiin. Tämä kuitenkin edellyttää teollisuus- ja yritysrakennusten arkkitehtuurilta tiettyä edustavuutta ja siistiä ympäristöä. Myös pysäköintialueisiin tulee panostaa hieman tavallista enemmän. Istutuksilla ja kiveyksillä voidaan rytmittää laajoja asfaltoituja pysäköintikenttiä. Alueen ilme ei myöskään saisi olla kovin kirjava. Lähekkäisten rakennusten ulkonäön tulisi jollakin tapaa muistuttaa toisiaan: niillä tulisi olla edes jokin punainen lanka, yhdistävä tekijä. Tien ja rakentamisen väliin olisi toivottavaa istuttaa/säästää jonkin verran puustoa. Se ei luonnollisestikaan saa olla liian peittävä, jottei yritysten näkyvyys kärsi. Esimerkiksi puurivistö tai puut muutaman puun ryhmissä toisi viihtyisyyttä ja jäsentäisi samalla tilaa.

3.2 Säilytettäväksi suositeltavat alueet

Säilytettäväksi suositeltavat alueet ovat alueen identiteetin kannalta tärkeitä ja niiden osalta muutosten sietokyky on usein muita alueita heikompi. Selvitysalueen tapauksessa tämä tarkoittaa lähinnä maisemakuvan kannalta tärkeitä viljelyalueita tai muita pienempiä avotiloja, jokea, muutamia taajaman sisäisiä metsä/puustoalueita sekä muutamien kaupunkikuvallisesti, kulttuurihistoriallisesti tai maisemallisesti yhtenäisten/tärkeiden alueiden tai rakennusten välitöntä läheisyyttä.

5.2.2019

Kuva 15: Tärkeä avotila rakentamisen lomassa mahdollistaa miellyttävän näkymän ladolle, puustosaarekkeelle ja vanhemmalle rakennuskannalle.

Selvitysalueen edustavimmat niitty- ja viljelyalueet tulisi säilyttää pääpiirteissään avoimena, mieluiten viljely- tai laidunkäytössä. Peltoalueiden ei kuitenkaan tarvitse välttämättä kaikilta osin säilyä perinteisesti hoidettuina. Riittää, että ne säilyvät hengeltään avoimina esimerkiksi maisemapeltoina tai pelinurmina. Pelto- ja niittyalueiden metsittämistä ei suositella. Mahdollinen rakentaminen tulisi ohjata avoalueen reunoille tai olevan rakentamisen yhteyteen. Avotilojen läheisyydessä ehyet metsänreunat tulee pyrkiä säilyttämään mahdollisimman ehyinä. Mahdollinen rakentaminen tulee niillä kohdin ohjata joko metsän sisään tai selkeästi peltoaukean puolelle, kuitenkin siten, että rakentaminen tukeutuu olevaan yhdyskuntarakenteeseen ja maastonmuotoihin.

5.2.2019

Kuva 16: Pyhäjoen eteläpuolista, Ylivieskantien itäpuolelle sijoittuvaa, uudehkoa asuinalueita. Joen ja asuinalueen väliin jäävä niitty kaipaisi säännöllisempää hoitoa. Muutamista puista ja pensaista muodostettavat saarekkeet olisivat toimivampia kuin lukuisat yksittäiset koivut ympäri niittyä.

Viljelyalueista heikoimmin muutoksia sietävät joen pohjoispuolella oleva, Irvantietä kehystävä peltoaukea sekä joen eteläpuolella Merijärventien ja Amiraalintien väliin jäävä peltoaukea.

Taajaman sisäiset metsä/puustoalueet tulisi säilyttää rakentamatta. Ne ovat taajamakuvaselvityksen ja viihtyisyyden kannalta tärkeitä. Esimerkiksi Kasarminmäen mäntypuusto on alueen identiteetin kannalta todella olennainen. Radan länsipuolella asutusalueiden keskellä oleva suurehko metsäalue, jossa on mm. kuntorata, on myös tärkeä lähimetsä.